

בבב גם אני אודך (ב"ב תשס"א ע' ה') איתא: קיבול שכר מאלמנה דההיא אלמנה וכו', אם גם בכל המצוות יש שכר פסיעות, או רק כשהולכים לבית הכנסת?

והשיב הגר"ח קנייבסקי בזה"ל, יש שכר פסיעות, אבל יש לו עון ביטול תורה. עכ"ל.

שוב שאלתי שם, והאם גם כשהולך לבית הכנסת רחוק יותר להתפלל יש לו עון ביטול תורה? והשיב הגר"ח בזה"ל, יתכן. עכ"ל.

שוב שאלתי שם, א"כ מה הרבותא דגמרא הנ"ל שיש שכר פסיעות כשהולך לבית הכנסת רחוק? והשיב הגר"ח בזה"ל, הגמרא מיירי באשה שאינה מצווה על תלמוד תורה. עכ"ל.

שוב שאלתי אבל קשה לי מגמרא בבא מציעא (דף ק"ז ע"א) שאיתא שם, ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחן, אבל בית הכנסת לא, ר' יוחנן לטעמיה דאמר שכר פסיעות יש. ע"כ. ומשמע שלא רק באשה החידוש של הגמרא שיש שכר פסיעות, אלא גם באיש, מדקאמר ברוך "אתה", ואם נאמר שיש באמת עון ביטול תורה, מהו הרבותא שיהיה בית הכנסת רחוק מביתו?

והשיב הגר"ח בזה"ל מדובר במקרה שאין ביטול תורה, כגון שממילא אינו לומד. עכ"ל.

ונראה עוד לתרץ דהרבותא דגמרא שיש לו שכר פסיעות, זהו דוקא אם לומד או מהרהר בדרך בדברי תורה, דאז יש לו גם שכר שלומד, וגם שכר על הפסיעות.

וע"ז בספר "נקיות וכבוד בתפילה" להרה"ג רבי יאיר יששכר ינאי שליט"א, בסופו קונטרס תשובות מהגר"ח קנייבסקי שליט"א, וז"ל שם, (בשאלה קס"ט) במשנה ברורה (סימן צ' ס"ק ל"ז) מבואר שאם יש שני בתי כנסיות בעירו טוב לילך לרחוקה כיון שיש על זה שכר פסיעות, מדוע אין מקפידים על כך? והשיב הגר"ח שם בזה"ל, אם זה גורם ביטול תורה אין צריך להקפיד, עכ"ל.

וע"ז בפלא יועץ (ריש ערך הכנה) שכתב וז"ל, ואמרו על מורינו הרב רבי אברהם הלוי ז"ל. שהיה מרבה בפסיעות

דסבר כר' הונא בעלמא, ומאי דקאמר קמ"ל היינו שאין פי' הכתוב ^{והנה} ועם שונים אל תתערב ששונים בחטא, אלא שונים הלכות, תיקשי הוא גופי', מדוע לא יפרש הקרא כר' הונא ששונים בחטא, ומנ"ל למימר שונים הלכות (ולתלות בוקי סריקי בתנאים), אלא ודאי פליג ר' יצחק על ר"ה, ופסק רבינו כר' יצחק כר' עכ"ל יעושה.

וכתב הגאון ר' בצלאל רנשבורג זצ"ל בקובץ כרם שלמה (שנה א' קו' ט' ע' ט): ואם כי דברי טעם דיבר, עכ"ז דבריו תחילתן מתוקים וסופן מרים, כי לדבריו יקשה לר' יצחק א"כ איך נקטה המשנה פעמיים אחטא ואשוב אם לא נימא כדר' הונא, והוצרך הגאון לידחק דלאו דוקא הוא לרב יצחק, וזה דוחק עצום עד מאוד, להדחיק המשנה כולי האי לר' יצחק.

וע"ז מה שהאריך בזה.

★★

בגמ': קיבול שכר מאלמנה וכו' ולא שכר פסיעות יש לי וכו'.

הנה שנינו באבות (פ"ה מ"ד) ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו. וכתב שם רבינו בחיי שלומדים דבר זה מהמכילתא על הפסוק וילכו ויעשו בני ישראל ודורשים ליתן שכר על ההליכה ועל העשיה. וא"כ תמוה מה חידוש ראה רבי יוחנן במעשה האלמנה, ועוד אמר שלמדנו ממנה קבול שכר, הלא זה משנה ערוכה וילפותא ממכילתא.

וכדי ליישב קושיא זו צריך להקדים קושיא אחרת בסוגיין. דהנה רש"י כתב למדנו קבול שכר שיטריח אדם עצמו במצוה לקבל שכר יותר. וקשה, הלא חז"ל אמרו אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. ומבארים האחרונים שהכוונה היא שהיות והקב"ה חפץ שנקבל יותר שכר, לכן צריך להטריח עצמו לקבל יותר שכר, ולא ח"ו להנאת עצמו. וממילא אומר הדברי שלום (ח"ב סי' ה') כאן לא היתה החידוש של רבי יוחנן לענין שכר פסיעות, דאת זה בודאי לומדים מהמשנה והמכילתא, רק מאלמנה רואים את הענין של מה שמחייב להטריח את עצמו כדי לקבל שכר ולא את דין שכר פסיעות שמקבלים שכר על הטרחא אלא את החיוב שבדבר.

★★

לקנות ולהכין צרכי שבת אחד אחד, כי יש שכר פסיעות, עכ"ל. רואים מכאן שלמד הרב הנ"ל דשכר פסיעות לכל דבר מצוה אמרינן.

וע"ע שם (ריש ערך הליכה) שכתב וז"ל, וכמו שאמרו (כוונתו לגמרא סוטה הנ"ל) שכשהולך לדבר מצוה שכר פסיעות יש. עכ"ל. רואים מכאן שלמד הפלא יועץ בדברי הגמרא בסוטה, דלאו דוקא בתפילה אמרינן שיש שכר פסיעות, אלא לכל דבר מצוה יש שכר פסיעות.

(מדברי הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בקובץ בית אהרן וישראל. שנה י"ז גליון ד' ע' ריט-רכ)

★★

בגמ': ולא שכר פסיעות יש לי כו'.

כתב המהר"ל (נתיב העבודה פרק ה') דברים עמוקים בענין מעלת שכר פסיעות בהליכתו לבית הכנסת וז"ל: וכך אמר בגמ' סוטה שיש ללכת אל בית הכנסת שהוא יותר רחוק מן האדם, מפני שהוא נוטל שכר פסיעות. ויראה כי אין הדין הזה גבי סוכה, שאם יש לו שתי סוכות האחת קרובה והאחת רחוקה, שאין לו לילך אל הסוכה הרחוקה בשביל שהוא נוטל שכר פסיעות, כי אם גבי בית הכנסת אמרו [כן], וכדאמר הכתוב אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי וגו' מזוזות פתחי.

וזה כי השם יתברך מצוי בבית הכנסת, כמו שאחז"ל (מגילה כ"ט ע"א) כי בית הכנסת הוא מקדש מעט, ולכך השי"ת מצוי בבית הכנסת, ולפיכך כאשר הולך לבית הכנסת, הוא נמשך אל השי"ת להיות לו דביקות בו ית'. וידוע כי המתנועע (-הולך) אל דבר, הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר וזהו דביקות וחיבור גמור. ולכן אמר שהקב"ה מונה פסיעתך, כי אף פסיעה אחת יותר רחוק, הקב"ה מונה, כי הכל הוא לפי התנועה יש לו דביקות בו יתב', כי אם הולך מרחוק, הרי זה מורה דביקות גמור בו ית' לכך הולך מרחוק עכ"ל.

★★

מסופר על הגה"צ ר' יודע'לע הורביץ מדו"קוב וצ"ל שיום יום במשך עשרות בשנים, ה' חזר על דברי מהר"ל אלו בהליכתו לבית הכנסת...

★★

בגמ': שכר פסיעות כו'.

בהלכות קטנות (ח"א סי' רכ"ג) איתא: שאלה. למה לא נבראו כנפים לאדם, וחז"ל (סנהדרין צ"ב ע"ב) אמרו שלעתיד לבא הקב"ה עושה כנפים לצדיקים.

תשובה. כדי שלא יהא קל לדבר עבירה, ושיהי' לו שכר פסיעות, ובעוד שהולך לחטא רגליו יעכבוהו, ויחזור יצרו צערי אוננו, ותשליכנהו עצתו, גם בדרך כשהסכל הולך עכ"ל.

★★

בגמ': כי רבים הללים הפילה זה ת"ח שלא הגיע להוראה ומורה. ועצומים כל הרוגי' - זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה.

הנה בגמ' (חגיגה ה' ע"ב) איתא: שלשה הקב"ה בוכה עליהם בכל יום, על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל מי שאי אפשר לו לעסוק ועוסק. ע' מהרש"א שעמד בזה, שהרי אדרבה יש לשמוח על מי שאין לו אפשרות לעסוק בתורה ועוסק.

וכתב הגאון רבי עובדי' יוסף שליט"א בספרו מאור ישראל (בחגיגה שם): ונראה לפרש מה שאמרו "מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק", היינו שאינו יכול להתעמק ולהבין הדברים היטב, ולהכנס במשא ומתן של הלכה, כדי להורות הלכה למעשה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, והוא עוסק ומורה הוראה. וכדאמרינן כה"ג בתענית (י:), אל תרגזו בדרך, אל "תתעסקו" בדבר הלכה, שמא תרגזו עליכם הדרך, ופריך, מדאמר רבי אלעי, שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך, ואין ביניהם דברי תורה, ראויים לישרף וכו'. לא קשיא, הא למיגרס הא לעיוני, (למגרס איבעי להו, אבל במילתא דמבעי לה עיוני, לא). הרי שלשון "עסק" היינו בעיון, וכ"כ הט"ז א"ח (סי' מז) לגבי ברכת "לעסוק" בדברי תורה, דהיינו בפלפול ובמשא ומתן של הלכה. ע"ש. וע"ע בשו"ת מחנה חיים ח"א (חאו"ח סי' ז). ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח ס"ס ד). ובשו"ת פני מבין (חיו"ד ס"ס קכז). ע"ש.

ולכן מי שאינו יכול להתעסק בתורה, לדון ולהורות הלכה למעשה, ועוסק, שהוא מתנשא לאמר אני אמלך להורות הוראות לשואלו דבר, ראוי לבכות עליו, שהוא בכלל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ולהיפך, מי שיכול לעסוק בתורה,